

فناوری نظامی و جنگاوری در بین آریایی ها

سید حمید رضوی^۱، مجید جبار^۲

^۱ دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته جامعه شناسی دانشگاه یاسوج

^۲ دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته جامعه شناسی دانشگاه یاسوج

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی فناوری نظامی و جنگ آوری در بین آریایی ها انجام شده و روش اجرای این پژوهش به صورت توصیفی کتابخانه‌ای بوده است. به طور کلی اقوام آریایی در اشکال، گروه ها و دسته های گوناگون وارد ایران شده و در سه نقطه از فلات ایران استقرار یافتند که می توان به مادها اشاره کرد که در شمال غرب ایران و دسته دیگر پارس ها بودند که به جنوب ایران راه یافتند و در شوش ساکن شدند و دسته آخر پارت ها یا همان اشکانیان بودند که در قسمت شمال شرق ایران یعنی در حوزه خراسان ساکن شدند. به طور کلی همه حکومت های گذشته در دوران خود نقاط ضعف و قوت فراوان داشته اند یعنی دوران اوج قدرت و دوران افول خود را گذرانده اند اما قدر مسلم این است که آریایی ها در جنگ آوری و فناوری های جنگی و نظامی در سطح دنیا در زمان خود حرف اول را میزدند در تمام حکومت هایی که آریایی ها تشکیل دادند در نهایت رعایت اخلاق و انسانیت به حکومتداری و توسعه قلمرو خود پرداختند و هر حکومتی از همسایگان قصد تعرض به آنان را داشت با به کارگیری توان نظامی و استفاده از جنگ افزارهای روز که معمولاً تولیدات خودشان بوده است به دفاع از سرزمین پرداخته اقدام به توسعه طلبی می کردند و از هجوم بیگانگان و دشمنان به داخل کشور به شدت جلوگیری می کردند. آریایی ها در جنگ و نزاع با دشمنان با اسیران جنگی خصوصاً پادشاهان اسیر شده با نهایت احترام و ملایمت برخورد می کردند.

واژه های کلیدی: فناوری نظامی، جنگاوری، آریایی ها

مقدمه

واژه آریایی در زبان کهن ایرانی به معنای اصیل سرور یا آزادمرد است و چندان به مکاتب اروپا محور برتری نژادی نوردیک اروپای شمالی مربوط نمی شود که نخستین بار فیلسوفان نژاد پرست قرن نوزدهم مانند چین برلین مطرح کردند طبق نظر اندیشمندان باستان شناس واژه آریایی به عنوان لقب قومی به معنای دقیق کلمه منحصر به هند و ایرانیان است اگر بخواهیم دقیق تر بگوییم متعلق به ایرانیان است که هنوز این نام را بر کشور خود دارند داریوش پادشاه بزرگ هخامنشی خود را آریایی نامید. (فرخ، ۱۳۹۰: ۲۸-۲۷)

اسناد باستان‌شناختی نشان دهنده عناصر اولیه فرهنگ آریایی است دفن گردونه و اسب یکی از شاعر تدفینی بارز آریایی هاست گردونه جز لازم کاست آریایی‌ها بعدی هند و هخامنشیان پارس بوده است پهلوانان آریایی در پارس همواره نبرد یا در قربانگاه مقدس سوار بر اسب توصیف می شوند این سنت ها اصل آریایی شاهنشاهی های هخامنشی اشکانی و ساسانی را اثبات می کند شاید آخرین جماعت هندواروپایی باشند که هنوز الوهیت اسب دیگر آیین‌های باستانی آریایی را گران می دانند گورپشته های جنگجویان گورکان زن و مرد و غالباً اسبهای آنها را هنوز می توان در شمال غربی ایران مخصوصاً آذربایجان دید (پیرنیا، ۱۳۸۹: ۸۷) در این پژوهش برآنیم به بررسی فنا آوری های نظامی و جنگ آوری آریایی‌ها در طول تاریخ باستان ایران بپردازیم و میزان سنجش توانمندی آنها را با توجه به کتب تاریخی و اسناد موجود مورد مذاقه قرار بدهیم.

قدر مسلم آن است که گردونه جنگی آریایی‌ها و فناوری‌های نظامی آنان و توانمندی جنگاوری در بین این قوم بزرگ که در اصلاحی در ابتدا برای شکار بود از چوب سبک و سکوی از رشته های چرمی در هم آمیخته ساخته شد به نحوی که بتواند تابه گردونه ران و کماندار را بیاورد وزن این وسیله از ۲۷ کیلو گرم بیشتر نبود و بدنه آیرودینامیک مدون آن به کاهش مقاومت هوا کمک می کرد سرعت اسب در تلفیق با سبکی وزن این وسیله موجب شتاب چشمگیر آن می شد. (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۱)

در میدان جنگ گردونه در مقابل پیاده نظام سه برتری داشت سرعت سکوی مرتفع برای تیراندازی و تحرک ترکیب ترک گردونه و تیراندازی کماندار سلاحی ابدعی و ویرانگر بود گسترش عصر برنز برای جنگاوران کورگان به معنی داشتن جوشن شمشیر و سرنیزه های با دوام تر در قیاس با هموردان شان در هنگام پیشروی از اوکراین به سرزمین های آنان بود به احتمال زیاد در اوایل عصر برنز خنجر به تدریج شکل شمشیر دراز درآمد. (همان، ۴۲) در راستای همین مطالب باید اذعان کرد که در بحث فناوری نظامی و جنگ آوری آریایی ها آسان تیر کمان را به عنوان جنگ افزار می توان تا ۵۰ هزار سال قبل در پارینه‌سنگی کهن یافت کمان اولین اختراع مکانیکی بود چه می توانست قدرت عضلات را در خود ذخیره کند و سپس انرژی پتانسیل را به تیر منتقل کرده و به انرژی جنبشی تغییر شکل دهد کمان های ابتدایی را با تکه چوبی خمیده یا ماده قابل انعطاف می‌ساختند و رشته‌ای به دو انتهای آن وصل میکردند خاستگاه کمان مرکب را نواحی گوناگون ایتول آسیای صغیر و مصر می‌دانند اساساً به این دلیل که جنگجویان آریایی قبلاً هم زمان با ورودشان به ایران و هند کمال مرکب داشتند اما بر اساس روایات مختلف در کتب تاریخی هنوز کاملاً مشخص نیست آیا این فناوری قبل از ورود کورگان ها به آسیای مرکزی وجود داشته است یا خیر؟ (زرینکوب، ۱۳۸۴: ۲۶)

توانایی تحرک سریع و قدرت نبرد به تنهایی برای موفقیت در میدان جنگ و زنده ماندن کافی نبود جنگجویان آریایی در برابر سلاح های تیغدار و پرانه نیازمند جوشن محافظ بودند در بحث فناوری نظامی و جنگی آریایی ها باید گفت اولین جوشن واقعی برای پوشاندن بدن در میان آریایی ها ظاهر شد به ویژه آنهایی که وارد خاور نزدیک شدند. این نوع جوشن در اصل فلس های برنزی یا مسی بود که روی تن پوشی چرمی دوخته می‌شد مع هذا تهیه و تولید جوشن های فلسی به تعداد زیاد که حالت ابتدایی فناوری تولید انبوه نظامی و در آن زمان محسوب می شد، بسیار سخت و پرهزینه بود. (زرین کوب ۱۳۸۴: ۱۰۱) در ادامه مبحث جنگاوری و استفاده از سلاح‌های مختلف در دوران حکومت آریایی ها باید گفت که این وضعیت داستان ۳۳۳ ق. م

هنگامی که هخامنشیان با اسکندر کبیر مواجه شدند همچنان پابرجا بود تنها در دوره اشکانی بود که ایرانیان توانستند تعداد زیادی سوار نظام جوشن پوش اسلحه سنگین را به سرعت وارد عرصه جنگ کنند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۳۵)

گسترش آریایی ها در فلات ایران با تاکید بر جنگاوری آنان

اولین آریایی هایی که از آسیای مرکزی وارد آسیای غربی شدند طلایی دارانی بودند که با مشخصات کامل جمعیت مهاجران داشتند در این زمان هنوز احتمالاً انشعاب شاخه هندی از نژاد آریایی صورت نگرفته بود از این رو به عنوان هند و آریایی معرفی می شدند آنها به سوی بین النهرین و سوریه مهاجرت کردند برجسته ترین آنها ماریانو دقیقاً به معنای جنگجو بود که تا سال ۱۵۰۰ ق. م در بخش از شمال سوریه امروزی عراق و جنوب شرقی ترکیه که در آن زمان عمدتاً تحت فرمانروایی پادشاهی هوریایی بود استقرار یافته اند. (گریشمن، ۱۳۶۴: ۶۵-۶۴)

از امتزاج هوریایی ها و جنگجویان آریایی یا هند و آریایی پادشاه میتانی به وجود آمد. اشراف ماریانو به لحاظ زبانی جذب طبقه حاکم هوریایی شدند آنها مانند آریایی های اصیل به عنوان کماندار جنگیدند جوشن های فلس دار سنگین می پوشیدند گردونه می راندند و اولین رساله ها را در مورد اسب و ارابه عرضه کردند. (همان، ۶۶)

موج دوم آریایی ها خصوصیات قومی تمامی منطقه شرق را از بین النهرین باستان گرفته تا افغانستان عمیقاً تغییر داد در سالهای هزار تا ۸۰۰ پیش از میلاد در دومین دوره از عصر آهن نخستین مهاجرت های سرنوشت ساز آسیای مرکزی و استقرار در فلات ایران صورت گرفت این آریایی ها به آسیای غربی رفتند به سلسله کوه های زاگرس رسیدند و از آنجا به سمت کردستان امروز ایران و بخش هایی از شمال عراق آذربایجان در شمال غرب ایران سرازیر شدند این آریایی ها موجب شدند زبان فرهنگ اساطیر و سنن نظامی هخامنشیان پارت ها و ساسانیان پیشرفت و آسیای مرکزی همچنان به همزیستی خود با پاس ادامه داد و با تاثیر متقابل آنها نخستین شهسواران سلاح پوش واقعی جهان را پا به عرصه وجود گذاشتند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۳)

همچنین در راستای توانایی نظامی آریایی ها در ایران باید گفت که این آریایی ها راه خود را به شبه قاره هند تا بخش شرقی فلات ایران گشوده اند آریایی ها از طریق کوه های هندوکش نیز وارد شده اند قلاع دولت شهرهای بسیار پیشرفته موهنجودارو در پنجاب پیشاآریایی کشمیر و دره سند از نظر نظامی آمادگی مواجهه با آریایی ها را نداشتند. (پیرنیا، ۱۳۸۹: ۹۱)

بومیان هند هیچگونه ابزار نظامی برای مقابله با گرد و نه جنگ افزارهای برنزی روشنهای فلس دار و کمان مرکب آریایی ها نداشتند تمدنهای دراویدی، موهنجودارو و هاراپا ساقط شد ابراین پیامد چنین هجوم موفقیت آمیزی توسط آریایی ها تقریباً غلبه کامل زبان فرهنگ و اساطیر آریایی در هند بود مهاجمان آریایی مانند خاور نزدیک یونان و پاره اروپا فناوری خود را در حوزه نظامی به همه اقوام مغلوب عرضه کردند. (گریشمن، ۱۳۶۴: ۷۱)

یافته های باستان شناسان و تاریخ دانان بر آن است که حمله آریایی ها چنان وحشیانه ویرانگر بود که عملاً تا دو قرن زندگی شهری در هند پایان گرفت تصادفی نیست که رب النوع آریایی حامی این تصرفات کسی نیست جز ایندرا خدای کمک کننده قلعه ها کسی که گردون های نمادین را به حرکت در می آورد و بعد ها در پارس زرتشت پیامبر با تنزل مقام ایندرا او را به نام تازه ایندرا به قلمرو دیوان فرستاد. (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۴)

اسکیت ها و تحول جوشن و فناوری های سلاح های جنگی در اروپا

برای اولین بار جوشن به تعداد زیاد در گورهای در سیبری پیدا شد این گورها حاوی سهمومون جوشن متفاوت بود نواری لایه لایه جوشن های فلسدار و حتی جوشن های مشبک که قرن ها قبل از آن که در میان سوار نظام و جنگجویان اروپایی دیده

شود ابداع شده بود جوشن فلس دار اسب در میان سکا‌های ایرانی زبان اوکراین آسیای مرکزی که فن آوری آنها و زادگان آینده‌شان را در پارس عمیق نهد از قرار داد به تحول خود ادامه داد. (زرین کوب، ۱۳۸۷: ۵۲)

چنانچه لوزینسکی می‌گوید بررسی دقیق سلاح‌ها و جوشن‌ها ثابت می‌کند سنت پوشیدن این جوشن در خلال هزاره اول ق.م از آسیا و اروپا انتقال یافته است و گسترش این فناوری به سبب حضور ایرانیان شمالی بود که در حال بر بستری از سیبری تا اروپا سلطه داشتند (بیانی، ۱۳۸۴: ۱۰۰) قرن‌ها به دلیل حضور اورال و آلتایی‌ها و سایرین از میان رفت یافته‌های باستان شناسان و اندیشمندان علم تاریخ بر آن است که در اوایل قرن بیستم نشانه‌های از انتقال این فناوری‌های جنگی و نظامی از آریایی‌ها به سراسر اوراسیا در خود دارد انواع جوشن‌های ذکر شده در میان سکا‌های باستان آن سوی دریا در روسیه امروزی و اوکراین پدیدار شد و از آنجا به اروپای مرکزی و اسکانندیناوی رفت هرچند اروپا بیکی‌ن دارای سنت بسیار کهن فلزشناسی و اسلحه‌شناسی متقدم بر ورود هندواروپایی بعد اما در جریان اصلی تاریخ نگاری غربی نقش تاثیر شرقی به طور گسترده مورد قبول واقع شده است در حالی که سال‌ها پیش از آن برای اولین بار میان اقوام ایرانی زبان ظاهر شد (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۴)

فناوری‌های نظامی و جنگی در میان مادها و پارس‌ها

قبایل آریایی به ویژه مادها در خلال قرن نهم ق.م بر فلات ایران چیره شدند می‌توان با اطمینان خاطر فرض کرد که بدون مادها امپراتوری‌های بعدی ایران از هخامنشیان گرفته تا ایران امروزی هرگز موجودیت پیدا نمی‌کرد اگرچه بسیاری از ساکنان ایران امروز می‌توانند مدعی شوند که فرزندان نمادها هستند اما توافق و عموم بر این است که کردها و آزادی‌های معاصر ایران وارثان اصلی مادها به حساب می‌آید (گیرشمن، ۱۳۶۴: ۱۹) مادها قدرتمندترین جمعیت آریایی‌ها بودند که به فلات ایران رسیدند و به لحاظ نظامی و جنگی توانایی بسیار بالا و نیروی انسانی قوی داشتند و خیلی زود با سوار نظام آشور روی رویارو شدند مادها به تنهایی وارد آسیای غربی نشدند همراه آنها قبیله آریایی دیگری که ارتباط نزدیک با آنها داشت معروف به پارسوا یا پارسیان نیز آمدن این دو قبیله اصلی ایران یعنی مادها و پارس‌ها به محض ورود با جمعیت میزبان از قفقاز می‌گرفته داستان چنان جنوب ایران درگیر شدند قبل از ورود آریایی‌ها در ایران غربی دسته‌های گوناگونی از قفقاز می‌گرفته‌های غربی و عیلامی‌ها ساکن بودند مادها با اقوام هوری مانایی کوتی لولوبی کاسی و کادوسی مواجه شدند در حالیکه پارسها که بعد به سمت جنوب غرب کوچیدند عیلامیان و تمدن شکوفایی آنها را در خود جذب کردند در سال ۶۰۰ ق.م قدرت نظامی و نفوذ سیاسی بسیاری از این مناطق به سبب حملات پیاپی امپراتوری آشور سیر انحطاط در پیش گرفته بود و جمعیت آنان در حال کاهش بود (پیرنیا، ۱۳۸۹: ۹۹). البته در پایان دوران آشور تاحدی به برکت فراوانی فناوری آبیاری با قنات که زراعت و کشاورزی بخش عمده از نواحی خشک مرکزی فلات ایران را ممکن می‌ساخت نفوس مادها و پارس‌ها به شدت افزایش یافت و این امر به آریایی‌ها امکان گسترش اراضی و جذب مابقی مردم آسیای غربی و عیلامی‌ها را فراهم می‌کرد این مسئله نیز بر قدرت نظامی آریایی‌ها افزود و توان جنگاوری آنان را تقویت کرد. (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۶-۴۵)

نقش نظامی آریایی‌ها در جنگ‌های آشور

امپراتوری آشور در بین سال‌های ۶۱۲ تا ۱۸۱۳ ق.م ابر قدرت نظامی عصر خود بود پیشرفت‌های آشور در معماری هنر فناوری و امور نظامی و جنگ آوری تمدن خاور نزدیک به ویژه بابلی‌ها را تحت تاثیر قرار می‌داد شاهنشاهی هخامنشی قسمت اعظم آن را جذب کرد و حاصل آن آغاز مرادده فرهنگی اثر گذار دوجانبه بین جهان مدیترانه‌ای و آسیای غربی بود که هزاران سال ادامه یافت آشوری‌ها به مصر در آسیای صغیر و قفقاز و قوای نظامی فرستادند و این مناطق را تصرف و ساکنان را نفی بلد و دارایی‌های آنها را تصاحب کردند شلمنصر سوم پادشاه آشور به فلات ایران لشکر کشید و مادها و پارسها با آنها روبرو شدند

سمیرا میس ملکه آشور و پسرش ادد- نراری سوم حمله تمام عیاری به داخل ایران ترتیب دادند که با به تخت نشستن تیگلات پیلصر سوم پایان یافت. در این هنگام قبایل آریایی در فلات قدرت گرفته بودند پادشاهی عیلام در جنوب غربی ایران نیز تحت توجه نظامی آشور بود میان سال‌های ۷۴۳ تا ۷۳۰ ق. م با سازماندهی حمله توسط سوار نظام از شمال غرب ایران نزدیک تبریز امروزی به داخل نفوذ کرد. انگیزه آشوریان برای ورود به ایران غالباً اقتصادی بود نقش برجسته های روی دیوار قصر نمرود حامیان مادی هدایا را با اسب هایی نشان می دهد که به احتمال قوی از نژاد تنومند و تری هستند به عنوان پیشکشی برای آشوری‌ها آورده می شوند مسیرهای تجاری پس طوری که از فلات ایران به سوی شرق می رفت موجب نزاع در بین آشوریان و اورارتوها بود. (زرین کوب، ۱۳۸۴: ۵۳)

تأثیرات نظامی آریایی ها بر سواره نظام آشور

سوار نظام ابتدایی خاور نزدیک ملزم به استفاده از دو سوار بود یکی از آنان اسب را در دست می گرفت و دیگری تیرانداز همیشه درست مثل زوج سواره جنگجوی گردونه ها. جالب توجه است که جنگاوران اولیه شتر سوار عرب که آشوریان به خدمت گرفتند و بعدها آقا منشی آن آنها را به عنوان متحدان هر از گاهی خود استفاده کردند نیز به سیستم دو نفره سواره جنگجو متکی بودند اقوام آریایی در خلال عصر آهن شاید هم زودتر در فناوری رزمی تیراندازی از پشت اسب مهارت یافته بودند به نحوی که در حوزه های نظامی گری و جنگجوی خود توانمندی بسیار بالایی از خود نشان می دادند سوار به طور همزمان اسب را هدایت و تیرها را پرتاب می کرد که این از ویژگی های مهم فناوری نظامی و جنگاوری در بین آریایی ها بود به محض این ابداع در اواخر هزاره اول ق. م تیراندازی از پشت اسب در میان اقوام آریایی آسیای مرکزی اوکراین و فلات ایران رواج داشت شاید اولین سوار مادی را که در حال تیراندازی به به سبک پارتهی تیراندازی پشت سر در حال هدایت اسبی که چهار نعل می تازد بتوان در قصر آشوری نمرود دید. (گریشمن، ۱۳۶۴: ۸۸)

ارابه دیگر منسوخ شده بود سوار نظام آریایی همان قدرت را در جنگیدن داشت که گردونه ای با دو اسب و دو سوار سوار نظام چابک تر و پر تحرک تر بود و به ویژه در زمینهای ناهموار قابلیت مانور بیشتری نسبت به گردونه داشت تیراندازان سوار آریایی در سال ۷۴ ق. م که سارگن دوم آن در جنگ با کیمری ها در جبهه شمال کشته شد برتری خود را با خشونت تمام باشوری ها نشان داد به نحوی که قدرت نظامی و فناوری جنگجوی و جنگاوری در بین آریایی‌ها بر همه اقوام آشکار گشت. (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۷)

در یک مقایسه باید بگوییم توافق و عموم بر این است که در اصل ارتش آشور ارتشی پیاده بود و این بر خلاف ایرانیان اوایل هزاره اول ق. م است نظام بزرگی را با امکانات بالقوه به کار انداختند تا شکست را بر گردونه رآنان آشوری قابلیت مانور اندک داشتند تحمیل کنند تنها در سال ۶۷۹ ق. م بود که آشوریان عاقبت توانستند مانع پیشروی کیمروی ها داخل سرزمین خود شوند آشوریان با ذکاوت نظامی خود دریافته بودند که سوار نظام پر تحرک نیاز دارند تا آریاییها را به تنگنا بندازند اولین گام سربازگیری از میان کیمری ها بود تا به عنوان سوار نظام مزدور برای آنها بجنگد و از مهارتش استفاده ببرند اوایل قرن هفتم ق. م سوار نظام و آشور در نبرد با سواره مهارت یافته بود سوار نظام علیه آشور کمان مرکب خنجر و شاید گرزای ابتدایی را با خود حمل می کرد البته به تدریج قوای نظامی آشور به ارتشی پیچیده و هراس‌انگیز بدل شد ماد ها بر طبق تصاویر ترسیم شده آشوریان عاقبت اولین تیراندازان صبا را با اتکاء به تاکتیک های حمله و عقب نشینی سریع وارد کارزار کردند شاید تاکتیک‌های تیراندازان سواری ماد یکی از دلایلی بود که سوار نظام و آشور از جوشن های پارچه ای استفاده کردند مادها نیز سوار نظامی از سنخ سکاها جوشن پوش وارد عرصه کردند که در آن جنگجویان جوشنی با پوشش فلزی بر تن کرده بودند اما آشوریان مفهوم ارتشی را که سوار نظام شاهرود ها نبود بیش از این گسترش نداد. (پیرنیا، ۱۳۸۹: ۱۷۴)

تحلیلی بر عملکرد آریایی‌ها در حوزه فناوری جنگی و نظامی در زمان پادشاهی ماد

همچنان که می‌دانیم دیاکو اولین پادشاه مستقل در پادشاهی ماد بود و اینکه چه میزان اهمیت او در پی ریزی پادشاهی ماد مورد مجادله است به یقین دامنه نفوذ او سراسر ماد پارس در فلات ایران را دربر نمی‌گرفت بلکه تنها محدود به منطقه نزدیک شمال غرب ایران بود سارگن دوم امپراتوری آشور را تا سال ۷۱۵ و ۷۱۳ ق. م به کوهی دوردست که همان کوه دماوند می‌باشد گستراند و شماری پست دیده‌وری برپا کرد در واقع همان تهران کنونی است سارگون حتی در ایران تحت حکومت ماد ایالتی آشوری تشکیل داد اما این کامیابی‌ها نتوانست کمانداران سوارمادی و پارسی فلات ایران را مهار کند سوار نظام آشور هرگز نتوانست بر رقبای آریایی خود سلطه نظامی بی‌چون و چرای خود را اعمال کند و قدرت جنگاوری و فناوری جنگی آریایی‌ها همیشه از آشوریان برتر بود همچنین آشوریان نشان دادند نمی‌توانند از پس جنگجویان سرسخت و چریکه پیاده‌نظام و کوه‌های ماد جهمان مجموعه آذربایجان و کردستان امروزی است که شکل اولیه پیشمرگ‌ها بودند برآیند که این در واقع نشان از همان جنگاوری آریایی‌ها بود اواسط قرن هفتم ق. م مادها نه تنها توانستند پادشاهی خود جان تازه ببخشند بلکه برای اولین بار تحت فرمان فرورتیش آن را گسترش دادند گرچه او هرگز پارس یافتن کرد از جمله دستاوردهای او ساختن اکباتان یا همان همدان امروزی پایتخت ماد بود توافق همگان بر این است که مادها چنانکه از ویرانه‌های نوشی جان و دیگر قرارگاه‌های مادی در محل‌هایی مانند کنگاور ملایر و بروجرد برمی‌آید مهندسانی فوق‌العاده با تجربه بودند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۸)

قدرت نظامی آریایی‌ها در مقابله با اسکیت‌ها در سالهای ۶۵۲ - ۶۲۵ ق. م

اسکیت‌ها یا همان سکا‌های آنسوی دریا شبه جزیره کریمه را محاصره و جمع‌بزرگی است که کیمری‌ها را در اوکراین نابود کردند بازماندگان کیمری‌ها که اسکیت‌ها در تعقیب آنها بودند وارد قفقاز شدند و در آنجا پادشاهی اورارتو را به سال ۷۱۰ ق. م شکست دادند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۴۹)

اسکیت‌ها مانند کیمری‌هایی که پیشاپیش آنها می‌گریختند از طریق قفقاز وارد خاور نزدیک شدند، از دربند گذشتند و سر به سواحل دریاچه ارومیه و آذربایجان درآوردند آنها ظاهراً اواخر دهه ۶۵۰ و اوایل دهه ۶۴۰ ق. م به مرز آشور رسیدند آشور که نمی‌توانست بر ماد‌های فلات ایران غلبه کند با اسکیت‌ها قرارداد این نظامی بر ضد مادها منعقد کرد مادها به رهبری مادیس پسر پروتوتیس پادشاه اسکیت به قوای فرورتیش پادشاه ماد حمله و آنها را در آذربایجان ایران نابود کردند بنابر اقوال مختلف پادشاه ماد سران اسکیت را یک ضیافت دعوت کرد تا آنها را در همان جا به هلاکت رساند و حکمرانی اسکیت‌ها عملاً پایان یافت کودتای هوخستره زمانی انجام گرفته قدرت آشور در فلات ایران تضعیف شده بود، خلع قدرت به جای مانده به زودی با اتحادیه قدرتمند قبایل آریایی برپا شد. البته غالب پژوهشگران در مورد سرشت آریایی اسکیت‌ها و خویشاوندی زبانی و قومی آنها با مادها و پارسیها توافق نظر دارند در امپراتوری هخامنشی اسکیت‌ها و مادها و پارس‌ها با هم همراه شدند و سلسله پارت در سال‌های ۲۴۷ ق. م توانست نیای خود را تا اسکیت‌ها برساند ناگفته نماند این که شاید مادها و اسکیت‌ها برای همسایگان غیر آریایی ایرانی‌ها غیرقابل تشخیص بودند در این هنگام نوع سوارکاری، سلاح‌ها و فرهنگ آریایی‌ها در قفقاز ایران و اوکراین بسیار به هم شبیه بود، یافته‌های باستان‌شناسی نشان داده که اسکیت‌ها از سر تیر‌هایی با سلب استفاده می‌کردند و آنهایی که در حفاری‌های کورگان اوکراین و سرتاسر مسیر آذربایجان ایران تا غرب ایران یافت شده است این نظر تیر‌ها در ارتش‌های بعدی هخامنشی نیز دیده شده است تاثیر ایرانی‌ها یا آریایی‌ها بر سوار نظام و آشور و بابل در کلاه‌های مخصوص اسکیت‌ها کلاه‌های نوک تیزی که در بابل به آن کار بالاتو می‌گفتند می‌توان دید کار بالاتو تبدیل به ویژگی ثابت سوار نظام مادی پارسی هخامنشی شد از طرف دیگر آشوری‌هایی که در شمال با اورارتوها می‌جنگیدند با جنگجویانی روبرو شدند که مانند

خود آنها از دایره های برنزی نوع اسکیتی استفاده می کردند تجهیزات سوارکاری سبک آریایی مانند تسمه های چرمی میان سواره نظام نبونید پادشاه بابل دیده می شد. (فرخ، ۱۳۹۰: ۵۰-۴۹)

فناوری صنعت سلاح سازی سلاح های آهنین و برنزی در بین آریایی ها

به طور کلی چند حوزه باستان شناسی مهم مانند حسنلو، سیلک، قیطره، مارلیک، خورویین و لرستان وجود دارد که تاریخ آنها به پیش و پس از ورود آریایی ها مربوط می شود. صنعتگران این مناطق سلاح های عالی ساخته اند که محتمل است بر فناوری مادی خاورمیانه و به ویژه بین النهرین در همسایه آنها تاثیر گذاشته باشند و تشریک مساعی نواحی اخیر عامل مهمی در ظهور امپراطوری های ماد و هخامنشی بود از آنجا که مزار چندانی وجود ندارد که درباره همه این مناطق بشود لذا ارزیابی مختصری درباره تحول هنر و فن آوری ها خصوصاً در حوزه فناوری های نظامی و جنگی انجام می دهیم. به طور کلی در میان شهرهای مختلف در حکومت آریایی ها لرستان یکی از مهمترین مراکز خاستگاه امپراتوری های ماد و هخامنشی تبدیل شد همچنین لرستان به یک مرکز فرهنگی و عمده در جهت تکوین اساطیر آریایی هنرها و فناوری اسلحه و توسعه فناوری نظامی تبدیل شد. (پیرنیا، ۱۳۸۹: ۱۳۹)

تعدادی آهنگری پیشرفته در لرستان و کردستان ظاهر شد اینها به ظاهر از بسیاری روش های مدرن مانند آهنگری استفاده می کردند در غرب پارس مخصوصاً لرستان نسل جدید کوره های آهنگری ساخته شد که توانست حرارت لازم برای ذوب فلز را فراهم آورد استخراج معدن به سرعت در اراضی غربی و شمالی پارس که واجد این ذخایر بود گسترش یافت شمشیرهای لرستان از کیفیت خاص و بالایی برخوردار بود بررسی تیغه شمشیرهای لرستان نشان می دهد که فاقد هرگونه سرباره و حاوی کربن همگن است با توجه به روش های سنتی فلزشناسی پیشامدرن هنوز معلوم نشده چگونه صنعتگران لرستان توانسته بودند حرارت بالای لازم برای تولید شمشیر با این کیفیت به وجود آورند از سال هزار ق. م شمشیرهای کوتاه با کیفیت بالا در میان قبایل آریایی شمال ایران ظاهر شد در سال ۹۰۰ ق. م قبایل آریایی شمشیرهایی با دسته های محکم تر احتمالاً به قصد تقویت حملات در درگیری های تن به تن تولید کردند در یونان باستان سوریه و اوکراین نیز صنایع همتراز یافت شده است تقریباً هزار سال بعد شمشیر سازان ساسانی سنت تیغه سازی برتری لرستان را از سر گرفتند سر تیرها و تیغه های سنگی چاقو تیز کنی را نقوش حیوانی اسکیتی تزیین می کرد آریاییها در صنعت شمشیر سازی تیر و کمان و سایر وسایل مورد نیاز جنگی نسبت به همسایگان اطراف خود همیشه برتری داشتند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۵۲-۵۱)

تاثیر اتحاد آریایی ها بر قدرت نظامی و جنگاوری آنان

مورخان کلاسیک به روابط فرهنگی و زبانی آریایی ها در خاور نزدیک افغانستان و آسیای مرکزی اشاره کردند طبق گفته استرابو نام آریانا فراتر از پارس و ماد گسترده شده است و شامل باکتریایی ها و سغدی ها در شمال نیز می شود چراکه اینها همه تقریباً به یک زبان با اندکی تفاوت سخن می گویند. (فرای، ریچارد، ۱۳۸۸: ۱۴۴)

تا زمان هوخستره قبایل آریایی در ماد پارس و فلات ایران و آسیای مرکزی تنها از طریق زبان و فرهنگ به هم پیوسته بود و وحدت سیاسی وجود نداشت این وضعیت مشابه دولت شهرهای یونانی در اروپا و آناتولی بود که به رغم میراث مشترک هلنی خود را قبل از ادغام در یک کشور قرنها مستقل بودند گرچه هرودت اتحاد قبایل ایرانی را به فرورتیش نسبت می دهد اما به احتمال بیشتر این امر در زمان پسرش هوخستره در واقع شده است مادها اتحاد فرهنگی و زبانی غیر منتظم آریاییها را که به ایران به معنی سرزمین آریایی ها معروف بود به اتحاد سیاسی اقتصادی و نظامی آریاییان قطعه یک حکومت سلطنتی واحد تبدیل کردند افکت ها نیز به عموزادگان ایرانی زبان خود درمان پیوستند و در برابر آشور از آنها حمایت کردند به طور کلی هم

این اشتراکات میان آریایی‌ها و اتحاد و همدلی آن‌ها باعث شد که قدرت آریایی‌ها به لحاظ نظامی و جنگاوری در سطح جهانی در آن زمان زبازد عام و خاص شود در این هنگام آشور بخش عمده‌ای از نفوذ سیاسی پادشاه عیلام را که فارس و خوزستان امروزی را شامل می‌شد از میان برده بود. پادشاه بخش عمده‌ای از جنوب غربی ایران را شامل می‌شد عیلامیان قومی با فرهنگ و تمدن منحصر به فرد بودند در چیلای میان‌علیه قدرت او جبرنده آشور جنگیدند اما آشور دست را بالا داشت و در سال ۶۴۰ ق. م شوش پایتخت عیلام را نابود کرد هرچند عیلام فرهنگ و هویت قدرتمند خود را حفظ کرد اما نفوذ سیاسی و نظامی خود را هرگز به دست نیاورد این جنگ‌ها مقارن بود با ورود اقوام ایرانی نظیر ساگارتی‌ها مادها و پارسها که وارد فلات ایران شده بودند تا سال ۶۰۰ ق. م پارس‌ها با عیلامیان در آمیخته و همزیستی مستحکمی میان آنها آغاز گشته بود عیلام پادشاهی هوخشتره را پذیرفت و تبدیل به یک پادشاهی نیمه مستقل مرزی شد عیلام در سال ۵۳۹ از نظر سیاسی ضمیمه شاهنشاهی هخامنشی شد. (محمدی ملایری، ۱۳۷۹: ۲۱۳)

آریایی‌ها با آن قدرت نظامی و جنگ‌آوری خود در زمان هوخشتره مانایی را که دشمن ماد بود در سال ۶۱۶ ق. م فتح و به قلمرو ایران اضافه کردند او را طور دیگر چنان ضعیف شده بود تهدید جدی برای آشوریا مادر به حساب نمی‌آمد و این شرایط از نظر نظامی برای آشور نشانه خوبی در بر نداشت زیرا بر سراسر جبهه شرقی آن ائتلاف منتظمی از آریاییان سلطه داشت که نیروی نظامی حرفه‌ای و مهاجمی به نام سپاده یا ارتش سازمان‌دهی شده داشتند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۵۳)

آریایی‌های جنگاور و تشکیل سپاده

تشکیل سپاده یا همان ارتش توانمند و سازماندهی شده توسط آریایی‌ها در فلات ایران از ارزش و اهمیت بالایی در تاریخ ایران برخوردار است البته تا حدودی تشکیل این ارتش از ارتش آشوری برگرفته شده بود عناصری که بعدها به شاهنشاهی هخامنشی منتقل شد ریشه‌های سپاده‌ی حرف‌های را می‌توان در کاره به معنی مردم یا ارتش مردم یافت لقبی برای ارتش‌های اولیه کوروش کبیر هخامنشیان وارثان سنت نظامی ماد و مجموعه واژگان آنها شدند اوایل دهه ۶۰۰ ق. م ارتش هوخشتره سوار نظام وارد میدان شدند و به خوبی تعلیم یافتند و هدایت شدند که به عنوان قدرتی توانمند و بازوی قوی برای آریاییها به حساب آمد سوار نظام هماهنگ بابلی‌ها و اسکیت‌ها برای سرنگونی امپراتوری آشور مورد استفاده قرار گرفت علاوه بر سوار نظام قشون جداگانه‌ای از فرمانداران تیراندازان نیز سازماندهی و حداقل یک گردان محاصره ترتیب داد پیاده نظام که از روستاییان تشکیل می‌شد از روی نمونه آشوری گرفته برداری شده بود جنگ افزارهای مادی دچار تغییراتی شده اند یافته‌های باستان‌شناختی از لوازم سوارکاری مادی شامل قطعات افزار و زین و برگ آهنی است که با برنز آهن ساخته شده اند با ارزش ترین اسب‌های مادی مشهور به نژاد نیسایی بود. این نژاد اسب در نهایت منجر به ظهور اسب‌های قدرتمند سواره نظام سنگین اسلحه پارتیان و ساسانیان شد آریایی‌ها در فلات ایران همیشه یک تاز قدرتمند و توانمندی زیادی در حوزه نظامی و جنگ‌افزاری داشتند نقوش برجسته تخت جمشید نوجوان را با پیراهن‌های آستین بلند ژاکت یا تونیک چرمی شلوارهای چسبان نشان می‌دهد یکی از عوامل اصلی اوج‌گیری قدرت نظامی ماد اتحاد هوخشتره با اسکیت‌های شمال و غرب ایران بود در این هنگام پادشاهی احیا شده‌ی لیدی کیمری‌ها و اسکیت‌های بسیاری را از آناتولی به شمال غرب ایران رانده بود این به معنی که فراوانی سوار نظام برای سپاده بود. (راوندی، ۱۳۵۴: ۱۴۱)

همین اسکیتها بودند که در تحول اسب سواری و مهارت‌های مربوط به تیراندازی مادها در امپراتوری آتی هخامنشی نقش حیاتی ایفا کردند و بر قدرت نظامی آنها افزودند.

هرودت خاطر نشان می‌کند که هوخشتره آموزش تیراندازی فرزندان خود را به اسکیت‌ها سپرده بود مادها به تیراندازان بی‌بدیل تبدیل شدند همانطور که سیموندیس شاعر یونانی به تاکید آنها را به عنوان بهترین تیر پران توصیف می‌کند سنتهای سوار

نظام اسکیت اتحاد سیاسی ایرانیان جنوبی فلات ایران و شمالی استپ های آسیای مرکزی را تقویت کرد رابطه‌ای که انتقال تحولات فرهنگی و نظامی و جنگ آوری را در سراسر گستره پهناور آسیا ممکن ساخت. (دیانکوف، ایلیا، ۱۳۵۱: ۸۷)

تاثیر فناوری های نظامی آریایی ها بر سقوط آشور و اورارتو

در این زمان گرچه بابل منقاد آشور نبود اما به لحاظ نظامی خویشتن داری می کرد و نمی توانست حالت تهدید کننده ای بگیرد با این حال پیمان اتحاد میان هوخشتره پادشاه ماد و نبوپلر پادشاه بابل شرایط استراتژیک را به ضرر آشور عوض کرد و قسمت های شرقی و جنوبی آن را به نحوی خطرناک در معرض آسیب قرار داد جبهه شمالی به دلیل تصمیم فرماندهان رده بالای آشور برای رها کردن آناتولی به ویژه پس از ورود کیمری ها در دهه ۷۰۰ ق. م آسیب پذیر شده بود در سال ۶۲۶ ق. م بابل استقلال کامل خود را از آشور اعلام کرد شاه بابل قدم به آشور گذاشت و در سال ۶۱۵ ق. م شهر آشور را محاصره کرد (دیاکونوف، ای. م. ۱۳۵۷: ۷۸) اما نتوانست آن را تسخیر کند آریایی ها با حمله به آشور از سوی شرق و یورش به کرکوک در همان سال از بابل پشتیبانی کردند هوخشتره در سال ۶۱۴ ق. م بازگشت هستند جنوب وارد شد و اراضی آشور را تسخیر کرد امپراتوری آشور نابود شده بود در سال ۶۱۲ ق. م ائتلاف با گلی ایرانی یعنی مادی و اسکیتی به نینوا پایتخت آشور رسید که پس از سه ماه محاصره سقوط کرد تنها یک سنگر آشوری در حران باقی مانده بود که تا سال ۶۱۰ ق. م با حمایت مصریان مقاومت کرد اما آخرین نفوذ آشوریان تا انتهای قرن ریشه کن شد (داندامایف، ۱۳۸۳: ۸۶).

حال سرزمین آشور میان بابل و ماد که همان آریایی ها بودند تقسیم شده بود عظیم ترین ماشین نظامی و کارآمدترین سیستم دولتی که تا آن زمان به دست انسان پدید آمده بود از عرصه تاریخ محو گشت.

حمله آریایی ها به آناتولی

کتاب آرمیا به روشنی می گوید اورارتوها و مانایی ها در آن هنگام زیر سلطه آریایی ها در حکومت ماد بودند در این اثنا پادشاهی کوچک اسکیت در آذربایجان ایران پابرجا مانده بود هوخشتره تصمیم گرفت به استقلال این پادشاهی کوچک پایان دهد قوای متفقین مادی و اسکیتی در سال ۵۹۷ ق. م بین پادشاهی کوچک حمله و اسکیتی ها را مجبور کرده به سوی غرب بلید ای کوچ کنند سپاه هوخشتره با موفقیت در آناتولی شرقی کاپادوکیه را تسخیر و قوای لیدی را به سوی آناتولی غربی پس راند به طور کلی جنگهای طولانی در برابر آشور و قفقاز سپاه آریایی ها خسته کرده بود نیروهای نظامی آریایی با استفاده از فناوری های خود خصوصاً سوار نظام به راحتی توانستند آناتولی را شکست داده و و قلمرو خود را توسعه دهند. (خدادادیان، ۱۳۸۵: ۱۳۹)

توان نظامی آریایی ها در زمان هخامنشیان

اولین پادشاهان هخامنشی فقط به هنگام روز می جنگیدند و لشکرکشی خود را در فصل بهار پس از جشن نوروز اعتدال ربیعی آغاز می کردند تاکتیک های جنگی و فناوری های روز هخامنشیان بر پایه آرایش ترکیبی واحدهای مختلف استوار بود که بر تیراندازی و گروهی حملات سریع تمرکز داشت کمانداران که در قلب سپاه قرار داشتند تیرهای خود را پرتاب می کردند و پشت سر آنها با فاصله اندکی فلاخن اندازها می آمدند که سنگ یا تکه های سرب پرت می کردند. (راوندی، ۱۳۵۴: ۲۰۵)

این کار آریایی ها در زمان هخامنشیان صفوف دشمن را از هم می گسیخت و به سوار نظام کوروش که معمولاً در جناحین سپاه قرار داشت اجازه می داد به تحرکات جناحی بپردازد یا دست به حمله بزنند سوار نظام آریایی حکومت هخامنشیان اولیه بیشتر نیروی ضربت به شمار می رفت تا سپاهی تا سپاهی برای جنگ رو در رو و به نیزه و کمان اتکا داشت گرچه آنها با اسلاف

کماندار سواری مادی سکایی و کیمری خود وجه مشترک داشتند اما هنوز قوای رخنه گر اساسی به حساب نمی آمدند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۱۲۲)

بر اساس مطالعات تاریخ دانان به احتمال زیاد قبایل بیابانگرد مانند ساگارتی ها و مردیها نیروی سوار نظام بدون زره کوروش را تشکیل می دادند پیاده نظام ثابت مسلح به اکیناکه شمشیر کوتاه در کنار کمانداران قرار می گرفت آنها آخرین گروهی بودند که باید به صفوف دشمن حمله می کردند و نقش اصلی شان از بین بردن افراد باقیمانده دشمن بود فرماندهانی که در جنگ شرکت داشتند در قلب واحد خود جای می گرفتند بیشتر پیاده نظام آریایی هخامنشی اولیه کمانداران کاملاً تعلیم دیده بودند که نقش پیاده نظام را ایفا می کردند افراد پیاده نظام و کماندار شبیه کمانداران امپراطوری سابق آشور پشت سپر هایی دفاعی بزرگ ساخته شده با ترکه های بید صف می کشیدند پیاده نظام با شمشیر های کوتاه و نیزه می جنگیدند تاکتیک های آریاییهای زمان هخامنشیان در طی فتوحات اولیه آنها در لیدی و بابل به فرماندهی کوروش دوم و بعدها در مصر دست کمبوجیه صورت گرفت موفقیت آمیز بودن خود را نشان داد ماهیت پیروزی های سریع و سرنوشت ساز هخامنشیان اولیه منجر به باوری کاذب و توافق نظامی شد باوری که در حمله مصیبت بار یونان فروپاشید به طور کلی باید گفت که آریایی ها در تمام دوران خود توانمندی نظامی و قدرت جنگاوری بسیار بالایی داشته به نحوی که از این طریق می توانستند قلمرو خود را به شدت گسترش دهند و بر دشمنان خود چیره شوند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۱۳۰)

جنگاوری آریایی ها و فتح لیدی

در این زمینه در رابطه با عملکرد آریایی ها می توان گفت قدرت نظامی هخامنشیان در این دوره قابل ستایش است کرزوس شاه لیدی جنگ با پارس را به ظاهر به این سبب آغاز کرد که کوروش را به دلیل سرنگون ساختن شوهر خواهرش گوشمالی دهد اما در واقع آرزوی وسعت دادن قلمرو پادشاهی خود را به سوی شرق در سر می پروراند شاید هم در فکر حمله ای بازدارنده در برابر قدرتی رو به رشد و غیر قابل پیش بینی در شرق قلمرو خود بود تا بهانه ای به دست بیاورد تا بتواند و آریایی ها حمل کند اگرچه کوروش با هوشیاری کامل آمادگی مقابله با شاه لیدی را داشت سپاه لیدی عمدتاً پیاده نظام های زرهپوش تشکیل می داد و سوار نظام هسته اصلی قوای دیدی بود که در استفاده ماهرانه نیزه از پشت اسب شهرت داشتند در سال ۵۴۷ ق. م کرزوس به کاپادوکیه در زمان مادها زیر سلطه آریایی ها بود حمله کرد کرزوس می می توانست از کاپادوکیه فلات ایران و آذربایجان را تهدید کند کوروش و سپاهیان او از رود دز له پایین شهر اربل گذشتند و با کرزوس در منطقه پتریای کاپادوکیه مواجه شدند نبرد اول بی نتیجه پایان یافت در مرحله بعد کوروش ضمن سازماندهی سپاه خود با توانمندی نیروی نظامی قوی دست سواره و پیاده نظام لیدی را در هم شکست و آن را فتح نمود و با کرزوس محترمانه رفتار و جایگاهی والا در دربار به او داد و وی را به اکباتان آورد به هر حال می توان گفت قدرت نظامی آریایی ها برای همه جهان شناخته شده بود. (زرین کوب، ۱۳۸۴: ۳۵۴) یکی از مهمترین دلایل قدرت آریایی ها رامی توان در تدبیر پادشاهان دانست پادشاهان آریایی بدون از خود رای و با رعایت حدود و اخلاق انسانی به دشمنان خود حمله می کردند و به هیچ مظلومی ظلم نمی کردند و در فتوحات خود افراد ساکن را حرمت می گذاشتند همین مسئله و مشارکت های جمعی آنان در تقویت قوای نظامی آریایی ها نقش اساسی ایفا می کرد. (فرخ، ۱۳۹۰: ۷۲).

آریایی ها و فتح بابل

آریایی ها در زمان هخامنشیان بابل را نیز فتح کردند و هنگامی که نبونید در سال ۵۵۶ ق. م بر تخت بابل جلوس کرد ورش هم پیمان با آریایی ها به حساب می آمد اما تسخیر گیری به دست کوروش تعادل استراتژیک میان بابل و ایران زمان آریایی را

به نحو شگفت‌انگیزی تغییر داد و کوروش با قدرت نظامی به بابل حمله ور شد توانمندی نظامی کوروش و سپاه عظیمش که تربیت و مهارت کافی در جنگاوری داشتند به راحتی توانستند بابل را نیز فتح کنند بر اساس نوشته‌های تاریخی بابل استقامت چندانی در برابر سپاه آریایی نکرد (فرخ، ۱۳۹۰: ۷۳).

توان رزمی و جنگاوری داریوش علیه سکاها تیزخود

اولین عملیات نظامی مبتنی بر فناوری‌های مهارتی در زمان داریوش پس از سرکوب شورش‌ها در جبهه آسیای مرکزی صورت گرفت این عرصه از جهت مداخله سکاها در قلمرو شمالشرق و در طول دوران سرکوب شورش‌ها اهمیت داشت (هرودوت، ۱۳۸۶: ۸۷) شاید داریوش نیز در آرزوی بدست آوردن دوباره وجهه امپراطوری مرکزی پس از مرگ کبیر به دسته ملکه تومیریس بود که ۲۰ سال قبل از آن تاریخ رخ داده بود در سال ۵۱۹ ق.م داریوش سپاه خود را به مقابله با سکاها تیزخود در ترکستان امروزی شرق دریای خزر حسین داشت اگرچه از تاکتیک‌های ویژه میدان جنگ جزئیات اندکی در دست است اما نبردهایی بی‌امان رخ داد داریوش که با مقاومتی سخت روبرو شده بود استراتژی بسیار بدیعی به کار بست سپاهیان خود را بر کشتی‌های مستقر در کنار دریای خزر سوار کرد آنگاه این کشتی‌ها عازم دریا شدند و به سوی شهر به سرزمینی در سواحل غربی ترکستان امروزی رفتند داریوش نیروهای خود را به پشت جبهه سکاها تیزخود پیاده‌گافلگیر کرد خلاصه حاصل این جنگاوری آریایی‌ها پیروزی قاطعانه داریوش بود. (فرخ، ۱۳۹۰: ۷۵-۷۴).

صنعت و فناوری نظامی در بین پارت‌ها

فناوری نظامی و جنگ آوری اشکانیان به تولید زره‌های عالی انجامید این خود گواهی است بر صنعت پیشرفته آهنگری ایران در آن زمان بخش عمده‌ای از فناوری نظامی مرتبط با آسیای مرکزی بود مورخین در کل سنت فلزکاری با آهن در داخل و خارج ایران را تایید کردند. (دیانکوف، ۱۳۵: ۱۴۱)

به طور کلی سوء تفاهمی نسبت به پارت‌ها وجود دارد که آنها به دانش اندوزی و علم و فناوری علاقه چندانی نداشتند ولی مطالعات باستان‌شناسی این افکار را غرض‌ورزانه دانسته و معتقدند که بر اساس حتی یافته‌های باستان‌شناسان آلمانی بادها در صنایع و رشد علم در زمان خود نقش اساسی ایفا کردند به نحوی که مسیرهای تجاری از این امپراطوری می‌گذشت و در زمینه جنگ آوری و ساخت سلاح‌های جنگی نیز توانایی زیادی داشتند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۳۱۵).

پیشرفت پارت‌ها در معماری نظامی

گرچه بارها هرگز آیین‌ها یا تجهیزات لازم برای محاصره جنگی را متحول ساختن اما در ارائه مجموعه‌های طرح‌های معماری نظامی پیشتاز بودند که پایه‌گذار قلاع ساسانی در اعصار بعد شد پارت‌ها ذخایر چشمگیری در قلاع خود قرار می‌دادند بسیاری از این قلعه‌ها در امتداد مرزهای گسترده آسیای مرکزی برای کنده بود و تلاشی در جهت ممانعت از حمله مهاجمان صحرا شین از شمالشرق قلعه‌های سرحدات قفقاز و عرصه بحرانی بین‌النهرین به سبب تهدیدهای سپاهیان رومی از نظر اهمیت در اولویت قرار داشت قلعه شهرهای اشکانی سه عنصر اصلی داشت کهندژ، شارسستان و سواد محل اقامت رهبران نوجوان و پادشاهان بود در بالای قله قرار داشتند و هدف آنها داشتن حداکثر دید در اطراف قلعه به لحاظ نظامی و افزایش امنیت جانی برای ساکنین نقش موثری داشته است از سویی کهندژ قلعه‌ای در درون قلعه دیگر بود که به این منظور ساخته می‌شد اگر بخش‌های دیگر قلعه به دست مهاجم این محاصره می‌شد و به دست آنان می‌افتاد می‌توانستند در برابر مهاجمان مقاومت کنند بخش دوم شارسستان محل سکونت شهسواران و نوجوان و رده پایین و دانشمندان بود محله سوم یا سواد محلی

کشاورزان و صنعتگران بود به طور کلی پارتها در بحث جنگ آوری و نظامی گری در طراحی شهرها همواره به عامل دفاع در برابر حمله دشمن اهمیت می‌دادند به دانستند که شهرها مجبور بودند نه تنها با حمله دشمن خارجی مثلاً رومیان به چالش برخیزد بلکه می‌بایست با فقدان های رقیب و آنانی که خصم پادشاهان پارت بود نیز مبارزه کنند به همین دلیل بود که پارت ها به بناهای با استحکامات محکم شهرهای خود توجه زیادی می‌کردند در راهی شهرها مستلزم طرح مدور مقاومی بود که بتواند در برابر حمله از جناحین به نحوی کارآمد مقاومت کند. (فرخ، ۱۳۹۰: ۳۱۴).

نتیجه گیری

به طور کلی ما در این پژوهش بررسی وضعیت نظامی و جنگ آوری آریایی‌ها پرداختیم و در این پژوهش نشان دادیم که آریایی‌ها که شامل سه قوم بزرگ ماد پارس و پارت بودند هر کدام در نوع خود نقش اساسی به لحاظ نظامی در تاریخ ایران بازی کردند و حقیقتاً نمی‌توان گفت که در سطح عرصه جهانی یکتاز بودند ارتش ایران در تمام این دوره‌ها به لحاظ جنگاوری و نظامی گری توانمندی خود را در مقابله با مهاجمان به خوبی نشان داده و اثبات کردند که می‌توانند یکتاز عرصه جهانی باشند به نحوی که مرزهای ایران روم گستراننده شد فقط در یک زمینه باید بگوییم اساسی ترین درس جنگ های یونان و ایران آن بود که سربازان پیاده و کماندار هخامنشی توان ایستادگی در برابر سرباز های پیاده یونان (اسکندر) و صفوف آنان را نداشتند اما در آن زمان سوار نظام ایران هنوز می‌بایست تاکتیک تسلیحات تکنولوژی سوارکاری بسیار پیشرفته ای را شکل می‌داد مفهوم سلاح تلفیقی اسکندر بر هر گونه برتری سوار نظام سنگین اسلحه هخامنشی خط بطلان کشیده بود به رغم تصرفات موفقیت‌آمیز اسکندر تحول سواره نظام سنگین اسلحه در فلات ایران شرقی و در میان سکه‌های آسیای مرکزی ادامه یافت جنگ های دراز مدت با سلوکیان تأثیری عمیق بر سازماندهی تاکتیک‌ها و تجهیزات ارتش پارت داشت به این امر موجب ظهور ماشین جنگی شد که خیلی زود ارتش بزرگترین ابرقدرتی را که تا آن زمان جهان کلاسیک به خود دیده بود به چالش کشید که همان امپراتوری روم بود به هر حال در این دوران آریایی‌ها به لحاظ نظامی گری دست کمی نسبت به جهان نداشتند تنها اسکندر مقدونی بود با حمله به تخت جمشید این اثر فرهنگی یادگار از آریاییها تخریب شد.

منابع و مأخذ

۱. بیانی، شیرین (۱۳۸۴). تاریخ ایران باستان (۲) از ورود آریایی ها به ایران تا پایان هخامنشیان، تهران، سمت.
۲. پارسا بهجت اله (۱۳۷۳) خیزش امپراتوری ایران اشکانیان، بی نا، بی جا.
۳. پیرنیا، حسن. (۱۳۸۹). تاریخ ایران باستان، جلد دوم، تهران شرکت مطبوعات.
۴. خدادادیان، اردشیر (۱۳۸۵) تاریخ ایران باستان، نشر سخن، تهران.
۵. داندامایف، محمد. آ. (۱۳۸۳). ایران در دوران نخستین هخامنشی، ترجمه روحی ارباب، تهران: علمی و فرهنگی.
۶. دیاکونوف، ای. م. (۱۳۵۷) تاریخ ماد، ترجمه کریم کشاورز، تهران، پیام، چاپ دوم.
۷. دیانکوف، ایلیا گرشویچ (۱۳۵۱) اشکانیان، ترجمه کریم کشاورز، تهران: پیام.
۸. راوندی، مرتضی (۱۳۵۴) تاریخچه اجتماعی ایران، جلد اول، تهران: امیر کبیر.
۹. زرین کوب عبدالحسین (۱۳۸۴) تاریخ مردم ایران (ایران قبل از اسلام)، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم.
۱۰. زرین کوب، روزبه (۱۳۸۷) « بنیان گذاری اتحاد ماد و اهمیت منبع شناسی آن»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، بهار.
۱۱. فرای، ریچارد نلسون (۱۳۸۸) تاریخ باستانی ایران، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران: علمی فرهنگی.
۱۲. فرخ، دکتر کاوه، (۱۳۹۰) سایه های صحرا، ایران باستان در جنگ ، ترجمه شهربانو صارمی ، تهران، انتشارات ققنوس.
۱۳. کالج، مالکوم (۱۳۸۳) اشکانیان - ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، هیرمند، چاپ دوم .
۱۴. گیرشمن، رومن (۱۳۶۴) تاریخ ایران از آغاز تا اسلام، ترجمه محمد معین، تهران، علمی و فرهنگی، چاپ پانزدهم .
۱۵. محمدی ملایری، محمد (۱۳۷۹) تاریخ و فرهنگ ایران، تهران، طوس، جلد اول.
۱۶. هرودوت (۱۳۸۶) تاریخ هرودوت، ترجمه هادی هدایتی، جلد ششم، تهران، دانشگاه تهران.

Military Technology and Warfare Among the Aryans

Seyed Hamid Razavi¹, Majid Jabbar²

1 -Master's Degree Student of Sociology at Yasouj University

2 -Master's Degree Student in Sociology, Yasouj University

Abstract

The current research was conducted with the aim of investigating military technology and warfare among the Aryans, and the method of conducting this research was descriptive library. In general, Aryan tribes entered Iran in different forms, groups and categories and settled in three places of the Iranian plateau, which can be mentioned as Medes who were in the northwest of Iran and the other group were the Parses who came to the south of Iran. And they settled in Susa, and the last group were the Parthians, or the Parthians, who settled in the northeastern part of Iran, that is, in Khorasan. In general, all the past regimes had many weaknesses and strengths in their time, i.e. they went through the peak of their power and their decline, but what is certain is that the Aryans in warfare and war and military technologies were at the world level in their time. They had the first word in all the governments that the Aryans formed, in the end they respected ethics and humanity in governing and developing their territory, and every neighboring government intended to attack them by using military power and modern weapons that are usually Their own productions have been defending the land, promoting development, and strongly preventing the invasion of foreigners and enemies into the country. Aryans treated prisoners of war, especially captured kings, with the utmost respect and gentleness during wars and conflicts with enemies.

Key words: Military Technology, Warfare, Aryans
